

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Sorbaállítás

Tavaly ilyenkor egy vasárnap este két kisiúval lépegettem a fogaskerekű vasút Széchenyi-hegyi végállomása felé. Tizenegy évesek voltak. A szökének Lackó a neve, a barnának Tomi, s nekem a tanító bácsijuk mutatta be őket a színjátszó csoport előadásán: „Íme, a két legtehetségesebb színészünk.” A végállomáson beálltunk a vaskorlátok között kígyózó sorba, és beszélgettünk. De Lackó egyszerre csak ezt súgta a fülembe: „Moha bácsi... Tessék átbújni velünk oda a másik sorba..., aztán megint átbújunk, és akkor feljutunk a legelső fogaskerekűre.” Tomi azonban rászólt: „Moha bácsit úgysem tudod ilyesmire rávenni!” Tomira pillantottam: „És téged? Téged rá tudna venni?” Zavarba jött: „Előfordul, hogy addig rájga a fülemet, amíg át nem bújok vele. De nem helyeslem.” Lackó nevetett: „Pedig nincs abban semmi rossz. Egy kis huncutság. Három ember később kerül a fogásra, és hosszabb ideig szívhatja ezt a jó hegyi levegőt.”

No, ezt már nem hagyhattam annyiban: „Nem ilyen egyszerű a dolog, Lackó barátom. Az a három ember minél előbb fel akar szállni, nyilván azért álltak sorba. Tehát nincs rá jogunk, hogy hátráltassuk őket. De az is lehetséges, hogy elkésnének miattunk a színházból, és már nem engednék őket a helyükre. Végig kellene állniuk az első felvonást. Vagy lekésnék a vonatjukat, és egy óra hosszát kéne várakozniuk a pályaudvaron. De lehetséges, hogy még nagyobb károkat okoznánk. Olyan bajokat, amelyeket most még el se tudunk képzelni. Nem tudjuk, hol és mikor következnek be. Lehet, hogy már holnap, de lehet, hogy csak a távoli jövőben.” Most még Tomi is kételkedve bámult rám: „A távoli jövőben? A mi előrelépő-

dzásunk összefüggne olyasmivel, ami csak a távoli jövőben fog megtörténni?” Nevettem: „Össze bizony! Minden összefügg mindennel. Ha megszokjuk, hogy ne tartunk tiszteletben mások elsőbbségét, abból a bajok egész sorozata származhat.” Tomi Lackóra tekintett: „Na, látod! Ezt én nem tudtam, de mindig mondom neked, hogy nem szabad előrelépődzünk.” Megint nevettem, és megsimogattam Tomi fejét: „Nem sokat ér az, Tomikám, ha csak mondd Lackónak, hogy nem szabad. Az ér valamit, ha nem követed a csalásban. Akkor akár ne is szólj róla egy szót se. Az, hogy nem teszed, nagyobb hatással lesz rá, mint bármekkora szidás.”

Körülbelül két hónap múlva, a szünet elején egy délelőtt a földalatti villamos Vörösmarty téri végállomásának lépcsőjén lépegettem, és beálltam a sorba a vaskorlátok közé. Néztem az előtttem állókat, és azon töprengtem, vajon miért szorulnak úgy egymáshoz, mint a mélyhűtött virslik a műanyag tasakban. Mennyivel kényelmesebb és egészségesebb volna, ha hagynának egymás között egy kis helyet. Hosszabban azonban nem töprenghettem, mert egyéb munkát kapott a fejem. A mögöttem álló pocakos bácsi ugyanis annyira hozzám tapadt, hogy a pocakja – minthogy kicsiny vagyok – a fejemre került. Úgy kellett tartanom a fejemmel a pocakot, mint valami oszlopszobornak az erkélyt. Felszóltam tehát a pocak tulajdonosához a magasba: „Tisztelt uram! Én nem vagyok hering, ön sem látszik szardíniának, s ez a végállomás nem konzervdoboz. Semmi értelme, hogy így hozzám tapadjon.” A bácsi azonban diadalmasan lekiáltott hozzám: „Semmi értelme? Szíveskedjék csak odatekinteni! Ha

ott sem hagytak volna helyet egymás között a sorban állók, akkor az a két haszontalan kölyök nem tudná előresvindlizni magát!” Odapillantottam, ahova mutatott, és elszomorodva ismertem fel a korlát alatt átbújó két kisiúban Tomit és Lackót. Főként az bántott, hogy most már Tomi volt az első, aki átbújt, Lackó csak követte. Átbújásuk következtében együtt kerültünk a kocsiba, melléjük álltam, és szót sem szólva, szemrehányóan néztem Tomira. Tudták, mit jelent a nézése, de most már egyikük se jött zavarba. Tomi mosolygott, Lackó pedig fölényesen kijelentette: „Bizony, Moha bácsi, megjött végre az esze Tominak is. De tessék elhinni, jó, hogy megjött. Legalább ügyes, életrevaló fickó lesz.”

Bármennyire bántott is Tomi változása, ezen el kellett nevetnem magam, s megjegyeztem, hogy csirkefogóskodás nélkül is lehetünk életrevalóak. Erre azonban már alig figyeltek, hanem lelkendezve tudatták velem, hogy milyen ügyben járnak. Elmondták, hogy a ház, amelyben laknak, igen nagy, játszótér nincs a közelben, a sok gyerek az udvari szőnyegporolón tornásgat, a kicsinyek meg piszkos sárból építenek várat. Ők ketten tehát elhatározták, hogy nyújtós, gyűrűhintás tornaállványt állíttatnak fel az udvaron, és csináltatnak homokozót is. A szükséges összeget pedig úgy szerzik meg, hogy mini-előadást rendeznek. Lakik a házban egy zongoratanárnő, Illus néni, ő fogja betanítani a szereplőket, s most éppen a Színpadi Anyagellátóba mennek, hogy alkalmas színdarabot keressenek. Ajánlani akartam, hogy velük megyek, segíték a választásban, de Lackó felkiáltott: „Megvan! A János vitéz adjuk elő! Én játszom Kukorica

Jancsit. A dalokat már úgyszólván tudom, régóta szeretném eljátszani ezt a szerepet!” Tomi elgondolkozva kérdezte: „És én? Én mit játszánék benne? Bagót?” Lackó vidáman felelte: „Persze! Bagót, a trombitást! Te fogod énekelni az Egy rózsaszálat! Majd meglátod, mekkora tapsot kapsz! Sírni is fognak! Zokogni fognak! Olyan előadás lesz ez, hogy meg is ismételhethetjük, és legalább ezer forintot szedünk be!” Az utasok mosolyogtak, a kocsit megállt, s a két fiú sietve kifurakodott.

Másnap délután, amikor kiléptem innen a Rádió épületéből, elélem állt odakinn az utcán Lackó. Meglepett, hogy nyoma sem volt rajta szokásos jókedvének, hetykeségének. Komoran mondotta: „Nagyon fontos beszélhivallóm van Moha bácsival.” Megkértem, hogy kísérjen el az uzsonnázóhelyemre, egy cukrászdába. Hoztam két tejeskávét, kalácsot, és vártam a szavát. Lackó körülbelül a következőket mondotta: „Rettenetes dolog történt! Moha bácsi ott volt velünk tegnap a földalattiban, tudja, hogy nekem jutott eszembe a János vitéz, és mennyire örültem, hogy játszhatom végre Kukorica Jancsit. Az Anyagellátóban azonban éppen nem volt benn az anyag, azt mondták, hogy néhány nap múlva érdeklődünk újból. Nekem még álmomban sem jutott volna eszembe, hogy megtörténhetik az, ami történt. Beállított hozzám estefelé a házból a kis Marci, és átadta nekem Bagó szerepét. Azt mondta, hogy Tomi küldi, és üzeni, hogy holnap este, vagyis ma este lesz az első próba Illus néniénél. Persze, rögtön leszáldtam Tomihoz, és számon kértem tőle, hogyan merészezi ő nekem Bagó szerepét küldeni, hiszen nekem jutott eszembe a János vitéz, és tudja, hogy Kukorica Jancsit akarom játszani. Most következik Tomi másik szemtelensége. Kijelentette, hogy ő szerezte meg az anyagot – a nővére iskolájától kérte kölcsön –, s minthogy ő szerezte meg, ő játssza Kukorica Jancsit. Lecsaptam az asztalra Bagó szerepét, és eljöttem. Moha bácsitól pedig most tanácsot kérek. Hagyjam annyiban a dolgot,

nyugodjak bele ebbe a csirkefogóságba, vagy mit tegyek?”

Elgondolkoztam, s aztán igen nagy meglepetést okoztam Lackónak, mert ezt válaszoltam: „Tomi is van olyan jó színész, mint te. Az előadásnak nem fog ártani, ha ő játssza Kukorica Jancsit. Menj tehát el ma este a próbára, és játszd el Bagót.” Lackó megdöbbenve bámult rám: „Ezt tetszik tanácsolni? Azt reméltem, hogy Moha bácsi eljön velem Illus nénihez tanúskodni mellettem, Tomit meg összeszidja, amiért nem tartja tiszteletben elsőbbségi jogomat Kukorica Jancsi szerepére.” Ekkor még nagyobb meglepetés érte Lackót, mert most így feleltem:

„Én már megtettem a magamét. Én már kétszer is tiltakoztam az elsőbbségi jog megsértése ellen. Először a fogaskerekűnél, tegnap meg a földalattiban. Te azonban mind a kétszer helyeselted az elsőbbségi jog megcsorbítását. Tegnap még azt is mondtad, hogy megjött végre az esze Tominak, ügyes és életrevaló fickó lesz. Most tehát semmi jogod a berzenkedésre, amiért nem tiszteli az elsőbbségedet. Tulajdonképpen örvendened kéne, amiért ilyen ügyes és életrevaló fickó lett.” Lackó megdöbbenve hallgatott, s csupán elválásunkkor mondott ennyit az előadás ügyéről: „Megüzenem Illus néninek, hogy nem veszek részt az előadásban. Tomit pedig nem ismerem többé.”

A nyári szünet utolsó napjaiban Lackóék háza felé jártam, eszembe jutott az előadásuk, és befordultam a kapun, hogy megtekint-

sem a tornaállványt meg a homokozót. Az óriási udvaron azonban csupán egy ócska szőnyegporoló találtam, s azon egy cédulát a következő szöveggel: „Kizárólag porolás céljára! Rákapaszkodni szigorúan tilos!” Amint éppen a cédulát olvastam, odaszaladt hozzám – szemmel látható barátságban – Lackó és Tomi, és érdeklődésemre Tomi szégyenkező nevetgéssel felelte: „Nem volt semmiféle előadás, óriási kalamajka lett körülöttem. Már úgy volt, hogy Lackó játssza Kukorica Jancsit, és akkor pletykálni kezdtek a lakók, hogy Lackó kitért engem a főszerepből. Aztán úgy lett, hogy mégis én játszom, de akkor meg azt pletykálták, hogy én túrtam ki. Végül is torkig lettünk a sok huzavonával, és hallani sem akartunk az előadásról.” Szomorúan bólogtattam: „A nyújtó meg a gyűrűhinta helyett tehát ez a cédula az egész eredmény.” A fiúk ekkor elkomolyodtak, és Lackó így szólt: „Ezt a házmeister bácsi akasztotta ide. Mert tegnapelőtt húzódkodni akart rajta egy kisfiú, de leesett, és annyira megütötte magát, hogy kórházba kellett szállítani.” Megnéztem közelebről a porolót, és ezt kérdeztem: „Vajon a nyújtóról is leesett volna?” Most Tomi válaszolt: „Arról nem. A nyújtót át tudta volna fogni, az vékony acélrúd. De ez széles gerenda, lecsúszott róla a keze.” Hosszasan hallgattunk, aztán ezt mondtam: „Most világosan láthatjátok, hogy minden összefügg mindennel. Ha te, Lackó, nem veszed rá Tomit, hogy ne tisztelje az elsőbbséget sorban álláskor, akkor bizonyára tisztelte volna a te elsőbbségedet is a szerep tekintetében. S ha tisztelte volna, nem kaptatok volna össze, előadtátok volna a János vitéz, a kisfiú nyújtón húzódkodott volna, és nem került volna kórházba. Értitek már, hogy miként származhatik kicsiny rosszkódásból is a bajok sorozata?”

A két fiú elgondolkodva nézte az udvar kőcokkait a poroló alatt, azt a helyet, ahova a kisfiú leesett. Én meg örültem az elgondolkodásuknak. Mert elgondolkodni az összefüggéseken, a javulás kezdete.